

Enes Ulusoy

04-02-2022

5 minuten

Inleiding tot de Koranwetenschappen - deel 3

De Koran is geopenbaard volgens zeven letters, oftewel zeven leeswijzen. Het belangrijkste uitgangspunt in dit thema is de vergemakkelijking van de Koranrecitatie en -memorisatie voor jong en oud, leek en geleerd. Deze zeven letters van de Koranrecitatie worden in het Arabisch *al-ʾaḥruf al-sabʿa* genoemd. Onder de Arabieren bestonden verschillende taalvarianten. Deze taalvarianten verworven zij uit hun dagelijkse leven, maar ook van hun burens. De Arabische taalvariant van de stam Quraysh was een hooggeplaatste taalvariant vergeleken met de andere Arabische taalvarianten. Dit kwam onder meer door de handel die zij verrichtten en door hun verblijf in de omgeving van de Ka'ba. Bovendien waren zij de sleutelhouders van de Ka'ba en hadden de taak om als gastheer op te treden voor de pelgrims die de Ka'ba kwamen bezoeken. Zij hielpen en verzorgden de pelgrims. Deze positie van de Quraysh bevorderde hen tot één van de meest prominente Arabische stammen. Daarom was het vanzelfsprekend dat de Koran voornamelijk conform hun taalgebruiken en vocabulaire werd geopenbaard. De Koran bevat echter ook taalgebruiken en vocabulaire van de andere taalvarianten. Dit maakt de Koran veelzijdig en rijk, maar ook een grote uitdaging voor alle Arabieren.

Dat de Koran is geopenbaard volgens zeven letters houdt in dat het gereciteerd kan worden op meerdere manieren. Dit heeft te maken met de Arabische taal waarin de Koran is geopenbaard. Het Arabische schrift was aanvankelijk primitief en werd in loop der tijd ontwikkeld tot het huidige schrift. Dit proces begon uiteraard al in de tijd van de geliefde profeet ﷺ en werd voortgezet in de generaties erna. In de tijd van de vierde kalief 'Ali ibn Abi Talib ontstond het vocalisatie-systeem waarbij de Koranische woorden op schrift werden voorzien van leestekens, omdat er steeds meer niet-Arabieren zich bekeerden tot de islam en de Koran verkeerd reciteerden zonder vocalisatie. Bepaalde woorden in het Arabisch kunnen

namelijk op meerdere manieren uitgesproken worden als ze niet zijn gevocaliseerd. Sterker nog, ook na het vocalisatie-systeem werden bepaalde leeswijzen niet uitgesloten, omdat de geliefde profeet ﷺ de openbaring van de engel Jibriel in meerdere leeswijzen ontving. Op deze manier leerde hij ﷺ deze leeswijzen ook door aan de metgezellen. Dit impliceert niet dat er meerdere versies zijn van de Koran, want de discrepanties hebben geen betrekking op de tekst van de Koran, maar alleen op de uitspraak van bepaalde woorden én deze uitspraken zijn op deze manier onderwezen door de profeet ﷺ. Dit heeft te maken met de talrijkheid en abundantie van de Arabische taal. Er is zelfs in de Nederlandse taal een vergelijkbaar fenomeen. Er zijn in het Nederlands woorden die je op meerdere manieren correct kunt uitspreken door de klemtoon in het woord te veranderen welke suprasegmentele verschillen worden genoemd. Dit soort woorden die je op meerdere manieren kunt articuleren, worden bommelwoorden of homografen genoemd in de neerlandistiek. Hieronder is een aantal voorbeelden opgesomd waarbij de letter met de klemtoon is dikgedrukt en onderstreept:

1. bedelen (uitdelen) & bedelen (geld vragen)
2. misdadiger (crimineel) & misdadiger (zeer misdadig)
3. plant (zaait) & plant (maakt een plan)
4. verspringen (ver springen) & verspringen (springend bewegen)
5. verwerpen (ver gooien) & verwerpen (afwijzen)
6. voorkomen (verhinderen) & voorkomen (bestaan)
7. appel (vrucht) & appel (beroep)
8. bommelding (bommel-ding: iets wat bommelt) & bommelding (bom-melding)
9. massagebed (massage-bed) & massagebed (massa-gebed)
10. beamen (bevestigen) & beamen (projecteren)

De bovenstaande woorden schrijf je precies op dezelfde manier, maar je kan ze op meerdere manieren uitspreken en de betekenissen ervan verschillen van elkaar. Dit is een natuurlijk taalfenomeen dat zowat in elke taal min of meer voorkomt. Het komt logischerwijs ook voor in het Arabisch en de Koran is geopenbaard in het Arabisch. Op basis van dit taalfenomeen is het mogelijk om sommige Koranische woorden op meerdere manieren te articuleren. Deze diversiteit kan echter alleen vast komen te staan als de profeet ﷺ dat heeft gedaan en gedoceerd. Dit betekent dus niet dat er meerdere versies zijn van de Koran of dat de Koran is

verbasterd. Het is zeer ongegrond en oppervlakkig om op basis van de thematiek omtrent de zeven leeswijzen te beweren dat er meerdere versies van de Koran bestaan of dat de Koran is verbasterd. Iemand die deze bewering doet is zeer onwetend en oppervlakkig. Bovendien heeft hij niet begrepen wat deze leeswijzen inhouden. De Koran is in het Arabisch en daarom ook onlosmakelijk verbonden met de Arabische taalgebruiken. Allah ﷻ openbaart in de Koran:

إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ²

Betekenis: “Waarlijk, Wij hebben een Arabische Koran neergezonden. Hopelijk zullen jullie begrijpen.”

Er zijn helaas ook moslims die dit concept volledig ontkennen, omdat ze het niet goed begrijpen of niet kunnen staven. Door dit concept te erkennen, vrezen ze tekort te doen aan de Koran, maar dit is het gevolg van verkeerd begrip of gebrekkige kennis. Het concept van de zeven leeswijzen staat vast met authentieke overleveringen. Er zijn meerdere bewijzen te presenteren over dit onderwerp. Ten eerste, Imam al-Bukhari en Imam al-Muslim overleveren in hun compilaties van de gezegende metgezel ‘Abdullah ibn ‘Abbas dat de geliefde profeet ﷺ heeft gezegd:

أَقْرَأَنِي جِبْرِيلُ عَلَى حَرْفٍ فَرَاغَعْتُهُ فَلَمْ أَزَلْ أَسْتَزِيدُهُ فَيَزِيدُنِي حَتَّى انْتَهَى إِلَى سَبْعَةِ أَحْرَفٍ

Betekenis: “Jibriel liet mij volgens één leeswijze reciteren en ik herhaalde het. Ik bleef hem meer vragen. Hierop vermeerderde hij me totdat het eindigde bij zeven leeswijzen.”

Ten tweede, Imam al-Bukhari en Imam al-Muslim overleveren in hun compilaties van de gezegende metgezel ‘Omar ibn al-Khattab dat hij heeft gezegd: “Ik hoorde Hisham ibn Hakim het Koranhoofdstuk *al-furqān* reciteren, terwijl de boodschapper van Allah ﷻ in leven

² Koran, 12:2.

was. Ik luisterde naar zijn recitatie. Plots las hij het volgens meerdere leeswijzen die ik niet op die manier had geleerd van de boodschapper van Allah ﷺ. Ik wilde hem bijna aanvallen (terwijl hij) in het gebed (was). Ik wachtte op hem totdat hij de groet gaf (om uit het gebed te treden). Vervolgens greep ik hem bij zijn kraag. Ik zei: “Wie heeft jou dit Koranhoofdstuk geleerd!?” Hij zei: “De boodschapper van Allah ﷺ!” Ik zei: “Je hebt gelogen. Bij Allah ﷻ, waarlijk de boodschapper van Allah ﷺ heeft mij dit hoofdstuk ook geleerd!” Hierop nam ik hem mee naar de boodschapper van Allah ﷺ en zei: “O boodschapper van Allah ﷺ, ik heb hem het Koranhoofdstuk *al-furqān* horen reciteren volgens leeswijzen die jij mij niet hebt geleerd. De boodschapper van Allah ﷺ zei:

أَرْسَلَهُ يَا عُمَرُ اقْرَأْ يَا هِشَامُ

Betekenis: “Laat hem, o ‘Omar! Reciteer, o Hisham!”

Hierop reciteerde Hisham op dezelfde manier zoals ik hem had horen reciteren tijdens het gebed. De geliefde profeet ﷺ luisterde aandachtig en zei daarna:

هَكَذَا أُنْزِلَتْ إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ أُنْزِلَ عَلَى سَبْعَةِ أَحْرَفٍ فَاقْرَأُوا مَا تَيْسَّرَ مِنْهُ

Betekenis: “Het is ook op deze manier geopenbaard. Waarlijk, deze Koran is geopenbaard volgens zeven leeswijzen. Reciteer daarvan wat makkelijk is.”

Ten derde, Imam al-Muslim verhaalt van Ubay ibn Ka’b dat hij heeft gezegd: “Ik was in de gebedsruimte en er kwam een man binnen. Hij ging bidden en reciteerde (de Koran met) een recitatie welke ik afkeurde. Vervolgens kwam iemand binnen en las een recitatie anders dan de recitatie van de eerste man. Wanneer wij het gebed hadden afgerond, gingen we met z’n allen naar de boodschapper van Allah ﷺ. Ik zei: “Hij heeft een recitatie gereciteerd welke ik afkeurde en daarna kwam de andere persoon en reciteerde een recitatie anders dan de recitatie van de eerste man. Hierna gaf de boodschapper van Allah ﷺ hen het bevel om hun recitatie te herhalen en ze reciteerden. Hierop keurde de boodschapper van Allah ﷺ al deze recitaties goed.

Ten vierde, Imam al-Tabari en Imam al-Tabarani verhalen van de gezegende metgezel Ibn Arqam dat hij heeft gezegd: “Er kwam een man naar de boodschapper van Allah ﷺ en zei: “Abdullah ibn Mas’ud liet mij een Koranhoofdstuk reciteren welke Zayd ibn Thabit en Ubay ibn Ka’b mij (ook) lieten reciteren. Hun recitaties verschilden van elkaar. Welke recitatie moet ik hanteren?” De boodschapper van Allah ﷺ was stil en ‘Ali ibn Abi Talib was naast hem. ‘Ali ibn Abi Talib zei: “Laat elke mens van jullie reciteren zoals hij het heeft geleerd (van zijn leraar). Dat is goed en mooi.”

De bovenstaande bewijzen kunnen we vermeerderen met nog meer overleveringen. De genoemde bewijzen zijn echter voldoende. Het belangrijkste is om te begrijpen waar deze overleveringen op neerkomen. Deze overleveringen duiden op het volgende:

1. Sommige woorden in de Koran kunnen op meerdere wijzen gereciteerd worden ter vergemakkelijking voor de vroeg-islamitische Arabieren die analfabeten waren en de taalvariant van hun eigen stam gebruikten.
2. Al deze leeswijzen zijn afkomstig van de profeet ﷺ. Ze moeten gereciteerd worden zoals ze zijn gedoceerd door de profeet ﷺ en de metgezellen. Dit is dus niet iets wat de recitator zelf willekeurig kan bepalen.
3. Deze nuances hebben alleen betrekking op de recitatie en komen in beperkte hoeveelheid voor in de Koran.

Wat houden deze zeven leeswijzen van de Koran precies in?

Deze vraag is op meerdere manieren beantwoord door de islamgeleerden, maar het is mogelijk om deze antwoorden samen te vatten in twee hoofdstandpunten.³ Dit zijn de volgende twee standpunten:

1. Met deze zeven leeswijzen worden de taalgebruiken uit de taalvarianten van de zeven Arabische stammen bedoeld. Dit zijn de dialecten van de volgende stammen: Quraysh, Hudhayl, Tamim, Azd, Rabi’a, Hawazan, Sa’d ibn Bakr. Een voorbeeld van een verschil tussen deze taalvarianten is de gebiedende wijs van het werkwoord

³ Imam al-Suyuti verhaalt tientallen standpunten van de islamgeleerden. Zie hiervoor zijn meesterwerk *al-’itqān fī ‘ulūm al-qur’ān*.

komen in het Arabisch. Elke stam had zijn eigen gebruikelijke werkwoord in dezelfde betekenis. Dit zijn de volgende Arabische werkwoorden:

هلم, أقبل, تعال, عجل, أسرع, قصدي, نحوي

Deze zeven Arabische werkwoorden zijn synoniemen van elkaar. Ze zijn allemaal gebiedende wijs in 2^e persoon enkelvoud van het werkwoord *komen*. Volgens dit standpunt worden dus synoniemen of homografen gebruikt in de Koran uit de taalvarianten van de zeven Arabische stammen. Dit standpunt wordt geponeerd door de overtreffende meerderheid van de rechtsgeleerden en hadithgeleerden.

2. Met deze zeven leeswijzen worden de zeven taalkundige discrepanties bedoeld en dat zijn:
- Het verschillen van de naamwoorden qua enkelvoud, meervoud, mannelijk en vrouwelijk.⁴
 - Het verschillen in de vervoeging van de werkwoorden aan verledentijd, tegenwoordige tijd en gebiedende wijs.⁵
 - Het verschillen in vervanging van letters.⁶
 - Het verschillen in de volgorde van letters.⁷
 - Het verschillen in tekens.⁸
 - Het verschillen in verlenging en verkorting.
 - Het verschillen in de fonetiek, zoals *tafkhīm*, *tarqīq*, *imāla*, *izhār* en *idghām*.

Dit is het standpunt van een grote groep onder de geleerden, zoals Imam Abu Fadl al-Razi, Imam Ibn Qutayba, Imam Ibn al-Jazari, Imam Ibn Tib, Imam al-Zurqani.

⁴ Zoals in 23:8.

⁵ Zoals in 34:19.

⁶ Zoals in 2:259.

⁷ Zoals in 13:31.

⁸ Zoals in 85:15.

Belangrijke opmerking:

De beide standpunten komen eigenlijk op hetzelfde neer. Het gaat uiteindelijk om taalkundige nuances die natuurlijkerwijs voortvloeien uit de interne dynamieken van de Arabische taal zelf en de verschillende taalvarianten tussen de Arabische stammen. De Koranische tekst van *al-muṣṣḥaf al-‘uthmānī*⁹ behelst de legitieme leeswijzen, maar wordt wel op één manier geschreven. De taalkundige discrepanties hebben dus überhaupt geen betrekking op de tekst van de Koran. Tot op de dag van vandaag wordt deze Koranische tekst gehanteerd door de moslims. Nog een belangrijk punt is dat deze zeven leeswijzen niet verward moeten worden met de recitatiestijlen, dus *al-qirā’āt*. De zeven leeswijzen waren aanvankelijk een vergemakkelijking voor de Arabieren die tot diverse stammen behoorden. Ze waren voor een groot deel analfabeten en hadden moeite met gefocuste adaptatie aan één leeswijze, omdat ze diverse taalvarianten gebruikten. Nadat ze gewend waren geraakt aan de stijl van de Koran was er in het tijdperk van de profeet ﷺ al geen behoefte meer aan die leeswijzen. Ze zouden voortaan de Koran op hun gemak kunnen reciteren en memoriseren. Daarom is een groot deel van die leeswijzen sinds de inhuldiging van *al-muṣṣḥaf al-‘uthmānī* niet meer in omloop. Toch zijn er bepaalde discrepanties in de recitatie van de Koran overgebleven op basis van die leeswijzen, omdat ze conform *al-muṣṣḥaf al-‘uthmānī* zijn. Deze zien we terug in de recitatiestijlen.¹⁰

Als gevolg van die recitatiestijlen zijn er verschillende recitatiescholen ontstaan onder leiding van grote recitators die een authentieke keten hebben voor hun recitatiestijl tot aan de gezegende metgezellen. Deze grote recitators van Koranrecitatie hebben zich gespecialiseerd in dit vak en hebben dit vak gesystematiseerd en verder onderwezen. Zo is deze wetenschapsdiscipline van generatie tot generatie overgeleverd tot de dag van vandaag. Een recitatiestijl kan pas legitiem worden als het in overeenstemming is met de Arabische taal en

⁹ Dit is het Koranische schrift dat door de derde kalief ‘Uthman ibn ‘Affan werd ingehuldigd om de ongeldige recitaties uit te sluiten en de Koranrecitatie te standaardiseren. Hiermee heeft hij de ongeldige recitaties en de interpretatieve recitaties (*al-qirā’āt al-tafsīriyya*) uitgesloten van het Koranische schrift, zoals in 2:238, 2:226 en 2:198. Het is hierbij zeer belangrijk om te weten dat dit Koranische schrift conform de instructies van de geliefde profeet ﷺ werd ingehuldigd. Daarom was ook het unanieme akkoord van alle metgezellen aanwezig toen ‘Uthman ibn ‘Affan het Koranische schrift standaardiseerde.

¹⁰ Zie *min rawā’i’ al-qur’ān* van Shaykh Ramadan al-Buti.

middels massatransmissie is overgeleverd via de metgezellen.¹¹ De bekendste recitatiescholen zijn:

- ❖ De recitatieschool van Imam ‘Abdullah ibn ‘Amir (gest. 118 AH). Hij was de rechter van Damascus tijdens het kalifaat van Walid ibn ‘Abdimalik. Imam Ibn ‘Amir behoorde tot de tweede generatie en was dus de leerling van metgezellen. Hij heeft gereciteerd bij Mughira ibn Abi Shihab welke weer de leerling was van ‘Uthman ibn ‘Affan.
- ❖ De recitatieschool van Imam ‘Abdullah ibn Kethir (120 AH). Hij was de geleerde van Mekka. Hij was ook een leerling van de metgezellen en had bij de metgezellen ‘Abdullah ibn Zubayr, Abu Ayyub al-Ansari en Anas ibn Malik gestudeerd.
- ❖ De recitatieschool van Imam ‘Asim ibn Abi al-Nujud al-Kufi (gest. 127 AH). Hij was ook een leerling van de metgezellen. De twee overlevertaars van deze recitatiestijl zijn Shu’ba en Hafs.
- ❖ De recitatieschool van Imam Abu ‘Amr (gest. 154 AH), de grote recitator.
- ❖ De recitatieschool van Imam Hamza ibn Habib al-Kufi (gest. 156 AH).
- ❖ De recitatieschool van Imam Nafi’ ibn Abdirrahman (gest. 169 AH). De twee overlevertaars van deze recitatiestijl zijn Qalun en Warsh.
- ❖ De recitatieschool van Imam ‘Ali ibn Hamza al-Kisa’i (gest. 189 AH). Hij was tevens een prominente linguïst.

Na grondig onderzoek hebben de islamgeleerden nog drie beroemde recitaties boven water gehaald. De leidende recitators van deze recitatiestijlen waren:

- ❖ Abu Ja’far Yazid ibn al-Qa’qa’ (gest. 130 AH).
- ❖ Ya’qub ibn Ishaq al-Hadrami (gest. 205 AH).
- ❖ Khalef ibn Hisham (gest. 229 AH).

¹¹ Zie hiervoor het werk *al-nashr* van Imam Abu al-Khayr al-Jazari.

Er zijn ook verzonnen (*mawdhū*) of afwijkende (*shādh-dh*) recitatiestijlen. De eerste heeft geen (authentieke) overleveraarsketen en de tweede is niet conform *al-muṣḥaf al-‘uthmānī*. De islamgeleerden hebben deze recitatiestijlen gedetecteerd en geregistreerd als corrupte recitatiestijl. Het is pertinent verboden om deze stijlen te reciteren. Alleen volgens de juristen van de hanafi-wetschool mogen ze wel gebruikt worden in juridische bewijsvoeringen, omdat het volgens hen valt onder *al-tafsīr* (exegese). Volgens de juristen van de shafi’i-wetschool is dit niet toegestaan. Volgens de gangbare opinie mag het gebruikt worden in taalkundige bewijsvoeringen.

Wordt vervolgd...

